

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.5:351.86(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.3/03>**Рогатинська Н. З.**<https://orcid.org/0000-0003-0617-6114>

Західноукраїнський національний університет

ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТСТВА У ФОРМУВАННІ НАПІВПРОВІДНИКОВОЇ СТРАТЕГІЇ: ДОСВІД США, ЄС ТА УКРАЇНИ

У статті досліджено роль інституту президентства у формуванні національної напівпровідникової стратегії. Констатовано, що світовий дефіцит мікросхем зумовив необхідність публічного лідерства глав держав у створенні спеціальних правових режимів для залучення інвестицій у високотехнологічне виробництво. Звернуто увагу на те, що у США, Європейському Союзі та Польщі саме президенти та канцлери виступили ключовими ініціаторами ухвалення спеціального законодавства та публічними «обличчями» політики технологічного суверенітету. Акцентовано, що Конституція України надає Президенту повноваження визначати стратегічні пріоритети, однак не містить спеціальних інструментів для реалізації довгострокової технологічної політики в умовах воєнного стану. При цьому наголошено, що без публічного декларування технологічного суверенітету на найвищому рівні залучення стратегічних інвестицій у напівпровідникове виробництво є малоімовірним. Разом з тим розкрито досвід США щодо створення Міжвідомчої координаційної ради при Білому домі та визначено інструменти, адаптовані для України: офіційне проголошення технологічного суверенітету стратегічним пріоритетом у щорічному посланні глави держави, створення спеціальної комісії при Раді національної безпеки і оборони України (РНБО) та активізація міжнародної координації. З'ясовано, що публічні заяви глав держав безпосередньо впливають на інвестиційні рішення провідних корпорацій (Intel, TSMC, Samsung), які анонсували багатомільярдні проекти після виступів лідерів ряду зарубіжних країн. Зазначено необхідність внесення змін до чинного інвестиційного законодавства та укладення рамкових міжнародних угод про підтримку напівпровідникового виробництва. Обґрунтовано висновок, що чинне правове регулювання потребує доповнення положеннями про спеціальний статус Президента як гаранта технологічної безпеки, зокрема шляхом внесення змін до Законів України «Про інвестиційну діяльність» та «Про Раду національної безпеки і оборони України».

Ключові слова: *правове регулювання, конституційно-правовий статус, глава держави, напівпровідники, національна безпека, технологічний суверенітет, інвестиційні стимули.*

Постановка проблеми. Останніми роками напівпровідникова галузь набула ознак стратегічного пріоритету для провідних економік світу. Глобальний дефіцит мікросхем, який загострився через пандемію COVID-19 та торговельне протистояння США і Китаю, продемонстрував вразливість глобальних ланцюгів постачання. У зв'язку з цим США, Європейський Союз, Південна Корея та Японія ухвалили спеціальне законодавство для стимулювання власного виробництва напівпро-

відників. Аналіз світових підходів свідчить, що спільним знаменником для цих країн стало те, що саме глави держав і урядів виступили ключовими ініціаторами та публічними «обличчями» цієї політики. Водночас в Україні, попри потужний ІТ-сектор та кваліфіковані кадри, участь Президента у формуванні напівпровідникової стратегії залишається фрагментарною. Відсутні публічні заяви на найвищому рівні щодо технологічного суверенітету, що знижує прогнозованість для

інвесторів. Водночас потенціал України у сфері мікроелектроніки може бути реалізований через офіційне проголошення стратегічних пріоритетів у щорічному посланні Президента та створення консультативно-координаційного органу при РНБО. Конституційний механізм, закріплений статтями 102, 106 та 116 Конституції України, надає Президенту повноваження визначати стратегічні напрями розвитку держави, однак не містить спеціальних інструментів для реалізації технологічної політики в умовах воєнного стану [1, с. 102-116]. За умов офіційного проголошення технологічного суверенітету як стратегічного пріоритету можна очікувати умовне інвестиційне рішення на рівні 2–3 млрд доларів від міжнародних корпорацій. Це співмірно з масштабами проєктів у Польщі та Німеччині й демонструє, що навіть символічна публічна комунікація Президента здатна стати катализатором для залучення стратегічних інвесторів. Саме тому актуальним є дослідження зарубіжного досвіду публічно-політичного лідерства у сфері напівпровідників.

Аналіз наукових публікацій. Проблематику конституційно-правового статусу глави держави досліджено в працях провідних вітчизняних науковців, зокрема В. В. Берча, Д. М. Белова, Ю. М. Бисаги та інших [2], О. В. Совгирі, Н. Г. Шукліної [3], Г. І. Зеленько [4]. Зарубіжний досвід стимулювання напівпровідникової галузі проаналізовано в роботах F. Naumann, M. Schnitzer [5], P. K. Goldberg, R. Juhász, N. J. Lane, G. Lo Forte, J. Thurk [6], G. Tercovich, I. Zaccagnini [7]. Водночас комплексні дослідження, які інтегрують інститут президентства в контекст формування технологічної політики в умовах воєнного стану, наразі відсутні.

Постановка завдання. Мета цього дослідження – комплексний аналіз конституційно-правових механізмів участі глави держави у формуванні національної напівпровідникової стратегії на прикладі США, Європейського Союзу та України, а також обґрунтування пропозицій щодо адаптації позитивного зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Дослідження інституційної ролі глави держави у формуванні напівпровідникової політики потребує поєднання конституційно-правового та порівняльного підходів. Водночас важливо враховувати адміністративно-правовий вимір, оскільки саме через нього реалізуються механізми координації виконавчої влади у стратегічних секторах економіки. Отже, методологічною основою роботи виступають системний аналіз, функціональний підхід і порів-

няльно-правовий метод, що дозволяє зіставити різні моделі державного управління технологічною політикою.

У Сполучених Штатах Америки формування політики у сфері напівпровідників набуло інституційно закріпленого характеру після ухвалення CHIPS and Science Act [1]. Важливо, що цей акт не обмежується економічним стимулюванням виробництва. Він інтегрує елементи національної безпеки у промислову політику держави. Таким чином, технологічна залежність почала розглядатися як ризик оборонного характеру.

Водночас адміністративно-правовий механізм реалізації закону був побудований через систему виконавчих інструкцій і міжвідомчої координації. Відповідно до президентського виконавчого акта було створено міжвідомчу координаційну структуру при Білому домі [2]. Її діяльність забезпечує узгодження рішень у сферах оборони, торгівлі та енергетики. При цьому формується єдиний управлінський контур державної політики у технологічному секторі.

З огляду на це, інвестиційні рішення приватних корпорацій набувають характеру реакції на публічну державну стратегію. Водночас такий вплив не є прямим юридичним примусом. Він має характер регуляторного сигналу, який формує довгострокові очікування ринку. Таким чином, адміністративно-правова архітектура виступає інструментом опосередкованого економічного регулювання. Результати порівняльного аналізу наведених моделей узагальнено в таблиці 1.

Європейський Союз демонструє іншу модель регулювання, яка базується на багаторівневому управлінні. У цьому випадку наднаціональні інституції формують нормативну рамку, тоді як держави члени забезпечують політичну та адміністративну імплементацію [3]. Така модель є складнішою з точки зору координації, однак вона дозволяє враховувати інтереси різних національних економік.

Важливо, що політична підтримка з боку глав держав у державах ЄС відіграє визначальну роль у залученні інвестицій. Зокрема, у випадку Німеччини політична взаємодія на рівні федерального канцлера стала ключовим чинником у реалізації великого інвестиційного проєкту у сфері мікроелектроніки. При цьому адміністративні процедури супроводжуються складною системою погоджень, що включає як національний, так і європейський рівень. Результати аналізу впливу публічних заяв глав держав на інвестиційні рішення наведено в таблиці 2.

Таблиця 1

Порівняння моделей участі глави держави у формуванні напівпровідникової стратегії

Критерій	США	ЄС (Німеччина)	Польща	Україна (пропозиція)
Особа, яка ініціює політику	Президент	Канцлер (Федеральний уряд)	Президент / Прем'єр-міністр	Президент
Публічна комунікація	Пряма, з використанням національно-безпекової риторики	Пряма, з фокусом на економічні вигоди	Пряма, з фокусом на залучення інвесторів	Рекомендується: публічне звернення щодо технологічного суверенітету
Спеціальний інституційний механізм	CHIPS Program Office при Білому домі	Координація через Єврокомісію	Дорадчі органи при Президентові	Рекомендується: Офіс технологічного суверенітету
Нормативно-правова основа	Executive Order + CHIPS Act	Regulation (EU) 2023/1781	Національні програми + дипломатичні домовленості	Рекомендується: Закон «Про технологічний суверенітет»
Координація з іншими органами влади	Міжвідомча рада (Держсекретар, міністри оборони, торгівлі)	Координація через інституції ЄС	Урядова координація	Рекомендується: Міжвідомча рада при Президентові

Джерело: складено автором на основі [8; 9; 10; 11; 13]. Як видно з наведених моделей в Таблиці 1, ключовим чинником успіху є поєднання публічної комунікації глави держави з інституційними механізмами координації. У США це забезпечується через CHIPS Program Office, у Німеччині – через Єврокомісію, у Польщі – через дорадчі органи при Президентові. Для України пропонується створення Офісу технологічного суверенітету та запровадження закону «Про технологічний суверенітет», що дозволить інтегрувати конституційні повноваження Президента у сферу стратегічного управління високотехнологічними галузями.

Таблиця 2

Вплив публічних заяв глав держав на інвестиційні рішення у напівпровідниковій галузі

Країна	Особа	Публічна заява	Наслідок (інвестиційне рішення)
США	Дж. Байден	Підписання CHIPS Act, серпень 2022	Intel (20 млрд дол.), TSMC (40 млрд дол.), Samsung (17 млрд дол.)
Німеччина	О. Шольц	Публічна підтримка Intel, 2022–2023	Intel (30 млрд євро), Магдебург
Польща	А. Дуда	Публічна пропозиція спец-режиму, 2023	Intel (4,6 млрд дол.), Вроцлав
Україна	—	Відсутні публічні заяви на найвищому рівні	Потенційний сценарій: інвестиції 2–3 млрд дол. у разі офіційного проголошення технологічного суверенітету

Джерело: складено автором на основі [12; 13]. Як видно з наведених прикладів в Таблиці 2, публічні заяви глав держав мають прямий кореляційний зв'язок із багатомільярдними інвестиційними рішеннями корпорацій. Для України навіть умовний сценарій свідчить, що офіційне проголошення технологічного суверенітету могло б стати сигналом для інвестицій на рівні кількох мільярдів доларів, що співмірно з досвідом Польщі та Німеччини.

Українська модель державного управління у цій сфері перебуває на етапі формування. Конституційно Президент України визначається як гарант державного суверенітету і координатор у сфері національної безпеки [4]. Водночас інституційні механізми реалізації технологічної політики залишаються фрагментарними.

Умови воєнного стану змінюють адміністративно-правову природу виконавчої влади. Законодавство передбачає можливість створення тимчасових консультативних і координаційних органів при Президентові та Раді національної безпеки і оборони [5]. Таким чином, розширюється про-

стір адміністративного розсуду у сфері стратегічного управління.

З огляду на це, напівпровідникова галузь набуває ознак dual use сектору. Вона поєднує цивільне та оборонне застосування технологій. Це створює підстави для посилення ролі безпекових інституцій у координації інвестиційної політики. Водночас такий підхід потребує чіткого правового балансу між економічним стимулюванням і безпековим контролем.

Запропонована модель передбачає створення координаційного органу при Президентові, який виконував би функції стратегічної синхроніза-

Потенційні сфери застосування президентського впливу в Україні (проектний аналіз)

Сфера	Потенційний інструмент впливу	Очікуваний результат
Оборонні технології (дрони, РЕБ)	Ініціювання цільових програм РНБО	Локалізація виробництва
ІТ-експорт та «e-резидентство»	Публічна підтримка, спрощення регуляції	Зростання експорту послуг
Ядерна енергетика (інноваційні реактори)	Міжнародні угоди (США, ЄС)	Залучення технологій
Космічні технології	Координація через Держкосмос	Інтеграція з європейськими програмами

Джерело: авторська розробка. Як видно з наведеного проектного аналізу в Таблиці 3, потенційні сфери президентського впливу охоплюють як оборонні, так і цивільні технології. Їхня спільна риса – поєднання економічного стимулювання з елементами національної безпеки. Це підтверджує, що навіть умовні інституційні кроки Президента (публічні заяви, створення координаційних органів, міжнародні угоди) можуть стати каталізатором для залучення інвестицій та інтеграції України у глобальні технологічні ланцюги.

ції політики у сфері технологій, інвестицій та безпеки. Водночас необхідно враховувати ризик інституційного дублювання. Зокрема, це стосується вже існуючих органів виконавчої влади у сфері цифрової трансформації та промислової політики. Отже, новий механізм має бути не додатковою бюрократичною структурою, а платформою міжвідомчої координації.

Висновки. Отже, проведений аналіз дозволяє сформулювати кілька узагальнених положень, що мають як теоретичне, так і прикладне значення.

По-перше, конституційна модель розподілу влади у США, Німеччині та Польщі надає главі держави або уряду широкі інструменти для формування та реалізації напівпровідникової стратегії. Публічна підтримка на найвищому рівні виступає ключовим чинником залучення приватних інвестицій, що підтверджується багатомільярдними проектами Intel, TSMC та Samsung.

По-друге, в Україні інститут президентства має достатній конституційний потенціал, проте він використовується неповною мірою. Відсутність публічних заяв Президента щодо технологічного суверенітету та спеціальних дорадчих органів для супроводу інвестиційних проектів знижує прогнозованість для міжнародних корпорацій і стримує розвиток галузі. Потенційний сценарій для України свідчить, що офіційне проголошення технологічного суверенітету могло б стати сигналом для інвестицій на рівні кількох мільярдів доларів, що співмірно з досвідом Польщі. Це підкреслює практичну значущість президентської комунікації для залучення стратегічних інвесторів.

По-третє, порівняльний аналіз дозволяє виокремити три інструменти, які можуть бути адаптовані для України: 1) офіційне декларування

технологічного суверенітету як стратегічного пріоритету у щорічному посланні Президента; 2) створення консультативно-координаційного органу при Президентові у форматі Офісу технологічного суверенітету за аналогією з CHIPS Program Office у США; 3) активізація міжнародної координації через укладення рамкових угод із США та ЄС щодо підтримки напівпровідникового виробництва.

По-четверте, наукова новизна дослідження полягає у вперше здійсненій інтеграції інституту президентства в контекст формування національної напівпровідникової стратегії в умовах воєнного стану та у запропонованих конкретних механізмах конституційно-правової адаптації зарубіжного досвіду.

Орієнтовні кроки реалізації пропозицій включають: а) внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» із визначенням напівпровідникової галузі як окремого пріоритету; б) створення Офісу технологічного суверенітету при Президентові України шляхом видання указу без внесення змін до Конституції; в) розробку та внесення Президентом до Верховної Ради проекту рамкового закону «Про технологічний суверенітет України», який визначить правові засади залучення інвестицій, створення спеціальних економічних зон та координацію повноважень між Президентом, Кабінетом Міністрів і місцевими органами влади.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці концепції зазначеного законопроекту та моделюванні інституційної спроможності Офісу технологічного суверенітету з використанням даних про публічну активність глав держав у 2022–2025 роках.

Список літератури:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конституційне право України : підручник / кол. авт. : Берч В. В., Белов Д. М., Бисага Ю. М. [та ін.] ; рец. : С. В. Бобровник, В. О. Серьогін, А. Б. Медвідь. 11-те вид., переробл. та допов. Ужгород : РІК-У, 2021. 517 с.
3. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України : повний курс : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 556 с. ISBN 978-966-667-714-6.
4. Зеленько Г. І. Політичні інститути та процеси в Україні : навч. посібник. Київ : ППіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 312 с.
5. Naumann F., Schnitzer M. Rationales for Industrial Policy in the Semiconductor Industry. *Intereconomics*. 2024. Vol. 59, No. 5. P. 262–266. DOI: <https://doi.org/10.2478/ie-2024-0053>
6. Goldberg P. K., Juhász R., Lane N. J., Lo Forte G., Thurk J. Industrial Policy in the Global Semiconductor Sector. *NBER Working Paper*. 2024. No. 32651. DOI: <https://doi.org/10.3386/w32651>
7. Tercovich G., Zaccagnini I. Autonomy or Alignment? Technologically Advanced Democracies in the Governance of Semiconductors. *Geopolitics*. 2026. Early online. DOI: <https://doi.org/10.1080/14650045.2026.2636826>
8. CHIPS and Science Act of 2022. Public Law 117–167. *United States Statutes at Large*. 2022. Vol. 136. P. 1361–1410.
9. Executive Order on the Implementation of the CHIPS Act of 2022. *The White House*. 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov> (дата звернення: 06.05.2026)
10. Regulation (EU) 2023/1781 of the European Parliament and of the Council of 13 September 2023 establishing a framework of measures for strengthening Europe’s semiconductor ecosystem (Chips Act). *Official Journal of the European Union*. 2023. L 229. P. 1–53.
11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
12. Intel to build semiconductor plant in Magdeburg, Germany. *Reuters*. 2023. URL: <https://www.reuters.com> (дата звернення: 06.05.2026)
13. Intel announces \$4.6 billion investment in Poland. *Financial Times*. 2023. URL: <https://www.ft.com> (дата звернення: 06.05.2026)

Rohatynska N. Z. THE INSTITUTION OF THE PRESIDENCY IN SHAPING SEMICONDUCTOR STRATEGY: THE EXPERIENCE OF THE USA, THE EU, AND UKRAINE

The article examines the role of the institution of the presidency in shaping national semiconductor strategies. It asserts that the global microchip shortage has necessitated public leadership from heads of state in creating special legal regimes to attract investment in high-technology manufacturing. Attention is drawn to the fact that, in the United States, the European Union, and Poland, presidents and chancellors have acted as the principal initiators of specialist legislation and as the public ‘faces’ of technological sovereignty policies. It is emphasised that the Constitution of Ukraine confers upon the President the authority to determine strategic priorities; however, it lacks specific mechanisms for the implementation of long-term technological policy under martial law. Furthermore, it is emphasised that without a public declaration of technological sovereignty at the highest level, attracting strategic investment in semiconductor manufacturing remains unlikely. The article explores the US experience of establishing an Interagency Coordinating Council within the White House and identifies instruments adapted for Ukraine: the official proclamation of technological sovereignty as a strategic priority in the annual address of the head of state, the creation of a special commission within the National Security and Defence Council of Ukraine (NSDC), and the intensification of international coordination. The study demonstrates that public statements by heads of state directly influence the investment decisions of leading corporations (Intel, TSMC, Samsung), which announced multi-billion-dollar projects following speeches by various national leaders. The article highlights the necessity of amending current investment legislation and concluding framework international agreements to support semiconductor manufacturing. It is substantiated that the existing legal framework requires supplementation with provisions conferring a special status upon the President as the guarantor of technological security, specifically through amendments to the Laws of Ukraine ‘On Investment Activity’ and ‘On the National Security and Defence Council of Ukraine’.

Keywords: legal regulation, constitutional-legal status, head of state, semiconductors, national security, technological sovereignty, investment incentives.

Дата першого надходження статті до видання: 24.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026